

Evaluatie

Gecombineerde verkiezingen Provinciale Staten en Waterschappen 2023

Versie: Versie 1.01

Auteur: Cherryl Willems

Status: definitief

Datum: 8 mei 2023

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding	3
Aanleiding	3
Leeswijzer	3
Proces	4
Vorbereiding	4
Bepalen stemgerechtigden en aanmaken stempassen	5
Bestellen Stembiljetten	5
15 maart	7
Afronding	8
Analyses en bevindingen	11
Opkomst bij de verkiezingen in 2023	11
Vorbereiding	11
Bestellen stembiljetten	11
15 maart	11
Verloop van gebeurtenissen	11
Afronding	12
Aanbevelingen	13

Inleiding

Aanleiding

Op 15 maart 2023 zijn in Nederland verkiezingen voor Provinciale Staten en de Algemene Besturen van de waterschappen gehouden. In Nieuwkoop liggen werkgebieden van drie waterschappen, te weten het Hoogheemraadschap van Rijnland, het waterschap Amstel, Gooi en Vecht, en het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Met het inrichten en bemensen van 15 stembureaus voor de dag zelf, het organiseren van het tellen van alle stemmen achteraf is een maandenlange voorbereiding en een grote inspanning gemoeid. Het is een goed gebruik om altijd zowel de voorbereiding als de uitvoering van een dergelijke 'operatie' te evalueren om te bezien welke verbeterpunten kunnen worden meegenomen naar een volgende verkiezing.

In dit specifieke geval bestaat een nog grotere behoefte aan een evaluatie. Op 15 maart, de dag van de verkiezingen, bleek er een tekort van stembiljetten voor het Hoogheemraadschap van Rijnland. Dus naast de vraag wat beter kan bestaat nu behoefte om te kunnen verklaren wat er precies gebeurd is en daarvan te leren.

Leeswijzer

Deze evaluatie is opgesplitst in drie delen.

In het eerste deel, "Proces", wordt kort een beschrijving gegeven van de feitelijke gebeurtenissen. Hoe was de voorbereiding, wat is er gebeurd op 15 maart en wat is er nadien gebeurd?

In het tweede deel, "Analyse en bevindingen", wordt gekeken naar wat er precies goed ging en waarom. Maar zeker ook naar wat er niet goed ging. En wat was hier de oorzaak van? Ook hier wordt de driesprong voorbereiding, 15 maart en de afronding gehanteerd. Tenslotte in het laatste deel, "Aanbevelingen", worden een serie aanbevelingen gedaan. Deze zijn niet opgesplitst naar voorbereiding, de dag zelf en de afronding. Het kan namelijk goed zijn dat om iets in de afronding te kunnen verbeteren er al iets op de verkiezingsdag zelf anders moet gebeuren. En bijna alles heeft gevolgen voor het voorbereiden.

Proces

In dit hoofdstuk beschrijven we kort het gehele proces van de verkiezingen.

Vorbereiding

In deze paragraaf beschrijven we de stappen die gezet zijn in de voorbereiding.

Met de voorbereiding voor elke verkiezing starten we medio augustus in het jaar voorafgaand aan de verkiezingen. Aan de hand van een verkiezingskalender en een Excel actielijst worden de acties voor alle interne en externe betrokkenen (Burgerzaken, Functioneel Beheer, Communicatie, Buitendienst, Facilitaire zaken, I&A, VNG, Procura, PostNL, Projectbord.nl, de Waterschappen) uitgezet. Er vinden met alle partijen op gezette tijden overleggen en afstemming plaats. De frequentie qua afstemming is op regelmatige basis met Burgerzaken, Functioneel Beheer, Communicatie etc. De burgemeester wordt als portefeuillehouder geïnformeerd en bestuurlijke aspecten worden aan hem voorgelegd.

Vanaf de start in de maand augustus vinden de overleggen eens in de drie weken plaats en vanaf februari eens in de twee weken met de interne betrokkenen. Hoe dichterbij het proces hoe vaker er afstemming plaatsvindt. In de verkiezingskalender en de actielijst zijn alle betrokkenen gehouden aan de termijnen en tijdstippen waarop elke actie uitgevoerd "moet" worden. Denk bijvoorbeeld aan het tijdig instellen van (gemeentelijke) stembureaus, het aantrekken van stembureauleden, het controleren en eventueel bijbestellen van verkiezingsmaterialen, afspraken maken over het bezorgen van stempassen en huis-aan-huisbiljetten en het in gereedheid brengen van de Stembureau-App.

Ook het opstellen van eventuele B&W besluiten waar kiezers bijvoorbeeld hun stem kunnen uitbrengen, het instellen van het gemeentelijk stembureau etc. Het ministerie houdt ons tevens op de hoogte van eventuele wijzigingen in aanloop naar de verkiezingen door middel van nieuwsbrieven en het ter beschikking stellen van een toolkit met alle op de verkiezing betrekking hebbende documenten en materialen. De nieuwsbrieven/informatie wordt gedeeld onder alle leden van het Team verkiezingen. De waterschappen stellen vergelijkbare middelen /materialen ter beschikking.

Allereerst worden de locaties schriftelijk benaderd waar we een stembureau willen instellen. Na een akkoord, worden op een later tijdstip definitieve afspraken gemaakt voor de catering opening en/of sluiting van de locatie.

Vervolgens worden door middel van een verkiezingstool de reeds in ons bestand aanwezige stembureauleden schriftelijk benaderd met de vraag of zij wederom interesse hebben op een stembureau te zitten en welke functie zij hierbij willen bekleden. De stembureauleden kunnen tevens aangeven of zij een hele dag of dagdeel de functie willen uitoefenen. Is dit aantal stembureauleden niet toereikend, dan gaan we over tot werving van vrijwilligers (collega-ambtenaren) en/of inwoners. Tevens houden we een lijst met reserve stembureauleden bij.

Na een definitieve selectie of indeling van stembureauleden nemen alle leden deel, met uitzondering van de tellers, aan een verplichte onlinetraining. Een week voor de verkiezing wordt er nog een instructieavond gehouden om de dag van de verkiezing door te spreken en eventuele andere zaken die niet tijdens de onlinetraining aan bod zijn gekomen.

In de tussentijd zijn er afspraken gemaakt over het aantal stempassen en stembiljetten die nodig zijn voor de gemeente en wanneer deze bezorgd moeten worden. Ook zijn alle materialen gecontroleerd, eventueel bijbesteld en geselecteerd voor elk stembureau. De indeling op de dag van de verkiezingen, wie doet wat is gemaakt en we kunnen van start gaan.

Bepalen stemgerechtigden en aanmaken stempassen

De op te roepen stemgerechtigden wordt door de gemeente Nieuwkoop bepaald. Dit gebeurt door een selectie uit de Basisregistratie Personen (BRP).

Hierbij wordt voor het 'oproepen' voor de Provinciale Statenverkiezingen een andere selectie gebruikt dan voor de waterschappen.

Voor de Provincie geldt:

1. De kiezer heeft de Nederlandse Nationaliteit
2. De kiezer is 18 jaar of ouder
3. Kiezers moeten niet uitgesloten zijn van het kiesrecht
4. Inwoner van Nieuwkoop zijn

Voor de waterschappen geldt:

1. Kiezers moeten 18 jaar of ouder zijn
2. Kiezers moeten niet uitgesloten zijn van het kiesrecht
3. Kiezers moeten volgens de Basisregistratie Personen op de dag van de kandidaatstelling in een waterschap wonen
4. Inwoner van Nieuwkoop zijn

Bij de selectie voor de waterschappen wordt om te bepalen of iemand een ingezetene van dat waterschap is gebruik gemaakt van de adresgegevens uit de BRP en de betreffende postcoderanges zoals aangeleverd door het waterschap.

Bij het aanmaken van de stempassen voor de waterschappen is in het proces bij Nieuwkoop in eerste instantie iets fout gegaan. Dit werd veroorzaakt door een onduidelijkheid met betrekking tot de scheiding van waterschappen langs specifieke wegen (onduidelijkheid van postcodes). Het is in de praktijk zo dat langs een weg de ene zijde in het ene waterschap valt en de andere zijde in een ander waterschap.

Deze fout is ruim vóór de verkiezingen ontdekt en hersteld door:

1. De verkeerde stempassen vast te leggen in het Register ongeldige stempassen (ROS);
2. Voor deze ingezetenen een vervangende (nieuwe) stempas voor het andere waterschap aan te maken.
3. De vervangende stempassen persoonlijk laten bezorgen door de bode van de gemeente.

Bestellen Stembiljetten

11.150.

Met het juiste percentage (69,2%) en het juiste aantal stemgerechtigden (20.567) had dit moeten zijn: 14.250 (afgerond).

Initieel zijn voor het Hoogheemraadschap van Rijnland $14.250 - 11.150 = 3.100$ te weinig stembiljetten besteld om een ruime marge te kunnen houden van wege het feit dat mensen zelf mogen kiezen waar ze stemmen.

15 maart

Hier wordt zo beknopt mogelijk en in het kort het verloop van de dag beschreven.

Op de dag van de verkiezingen starten we om 06.00 uur. Alle voorzitters kunnen op een met hen afgesproken tijdstip terecht om de verkiezingsmaterialen/stembescheiden op te halen. De backoffice die bemand wordt door drie leden van het Team verkiezingen vangt alle eventuele (technische) vragen van voorzitters op. Is iedereen geïnstalleerd dan kan het stembureau om 08.30 uur open en kan het stemmen beginnen. Gedurende de dag blijft de backoffice achter de Stembureau-App en eventueel telefonisch beschikbaar voor vragen. Het mobiel stembureau bereikte ons als eerste met de vraag of er stembiljetten van waterschap AGV geleverd konden worden omdat er een tekort dreigde te ontstaan. Dit is toen aangevuld. Rond 12.00 uur was duidelijk dat we mogelijk extra stembiljetten nodig hadden voor het waterschap Rijnland en is de drukker benaderd voor een bestelling van 1000 stembiljetten. Terwijl we aan het wachten waren werden op de verschillende stembureaus stembiljetten opgehaald en opnieuw verdeeld. Omdat kiezers van Nieuwkoop in een willekeurig stembureau hun stem konden uitbrengen was er soms van een bepaald waterschap een overschot aan stembiljetten op het stembureau en kon dit opgehaald en herverdeeld worden.

Na de eerste meldingen is door meerdere auto's eigenlijk de gehele dag rondgereden. Doordat meerdere collega's met auto's rondreden kon de responstijd (herverdeling binnen de gemeente) doorgaans kleiner zijn dan 30 minuten. De aanvullingen vanuit omliggende gemeenten (Kaag en Braassem en Alpen aan den Rijn) hebben vanwege de afstanden iets meer tijd in beslag genomen (minder dan 1 uur).

De koerier arriveerde omstreeks 18.30 uur in het gemeentehuis met 600 stembiljetten afkomstig van de drukker voor het waterschap Rijnland. Er waren geen gedrukte stembiljetten meer beschikbaar. Omdat we rond 19.00 uur nog verzoeken om extra stembiljetten van de verschillende stembureaus binnenkregen is er toen contact geweest met Alpen aan den Rijn met het verzoek of zij ons hierin konden voorzien. Van Alphen aan den Rijn kregen wij 300 stembiljetten en deze werden verdeeld onder de drukste stembureaus namelijk Kaleidoskoop Kantine, Kaleidoskoop Theaterzaal en de Rank. Ook Kaag en Braassem is benaderd en van hen kregen wij 600 stembiljetten aangereikt. Met man en macht is geprobeerd alle stembureaus te faciliteren. Via de stembureau-App is gecommuniceerd dat kiezers die in en nabij het stembureau in de rij stonden om hun stem uit te brengen ook na 21.00 uur tot de stemming zouden worden toegelaten. Op de verschillende stembureaus hebben kiezers die wilden stemmen ook gewacht totdat de extra stembiljetten geleverd zijn. Echter hebben we niet kunnen voorkomen dat enkele kiezers onverrichterzake het stembureau hebben verlaten zonder hun stem uit te brengen, dat betreuren we ten zeerste.

Afronding

Hier wordt het tellen en het proces van verantwoorden aan Hoogheemraadschap van Rijnland (HHR) beschreven.

De stemming op een enkel stembureau heeft tot ongeveer 21.45 uur geduurd. Nadat alle stemmen uitgebracht waren, werd de stemming gesloten en werden op lijstniveau de uitgebrachte stemmen geteld, de processen-verbaal ingevuld en ondertekend. De voorzitters van de stembureaus en drie overige stembureauleden konden daarna alle stemmaterialen/stembescheiden op de afgesproken locatie inleveren. Hier was het Team verkiezingen aanwezig voor controle en in ontvangst name van alle ingeleverde materialen en verzegelde enveloppen. Het laatste bureau heeft omstreeks 04.00 uur de stemmaterialen ingeleverd. De voorzitters van de stembureaus zijn op dat moment vanaf tenminste 06:00 tot 04:00 de volgende dag actief geweest. Een aantal andere leden van verschillende stembureaus zijn, gedurende de dag, op eigen verzoek vervangen door anderen.

De voorlopige uitslagen worden door een lid van het verkiezingsteam verstrekt aan het ANP en communicatie t.b.v. publicatie. Hierna werd de locatie afgesloten in afwachting van het tellen van de stemmen, het centraal tellen, door het gemeentelijk stembureau (GSB) de volgende dag.

Centraal tellen

Het gemeentelijk stembureau (GSB), bestaande uit vijf leden stelt op gemeentelijk niveau de totalen van de gemeente vast. De zitting van het GSB werd gehouden aan Ampèrestraat 2 te Nieuwveen. Hier werden op kandidaat niveau alle stemmen van alle stembureaus geteld. De leden en tellers werden omstreeks 08.30 uur nogmaals (vooraf had elk lid schriftelijk de telinstructies ontvangen) op de hoogte gebracht van de werkzaamheden en wat er van hen werd verwacht. Nadat elke telteam geïnstalleerd was, vond er een schriftelijke overdracht plaats van de stemmaterialen en processen-verbaal van de projectleider aan de voorzitter van het GSB en kon het tellen beginnen. De voorzitter en plaatsvervangende voorzitter bleven gedurende het hele telproces verantwoordelijk en bereikbaar voor vragen van de leden en tellers van het GSB.

Omstreeks 11.00 uur installeerde het invoerteam bestaande uit vier personen zich om de uitslagen per stembureau per verkiezing (4 x) in te voeren. Hiervoor werd de Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) gebruikt. Bij het invoeren wordt het vierogen principe toegepast. Nadat alle stembureaus geteld waren, konden de tellers omstreeks 19.00 uur naar huis. Het wachten was nu op het invoerteam die, nadat alle totalen per stembureau waren ingevoerd, de processen-verbaal (4x) voor het GSB moest uitprinten en ter ondertekening moest overhandigen aan de voorzitter. De dan aanwezige leden van het GSB ondertekenden samen met de voorzitter de processen-verbaal waarna ze werden overhandigd aan de Projectleider. Om 01.00 werd de locatie afgesloten in afwachting van de volgende dag, vrijdag 17 maart, waarbij de processen-verbaal en controledocumenten (digitaal) aangeleverd moesten worden aan respectievelijk communicatie ter publicatie, de drie waterschappen en kieskring Leiden.

Verantwoording naar Centraal Stembureau Hoogheemraadschap van Rijnland

Nadat gebleken is dat het op 15 maart niet is gelukt alle stemgerechtigden voor het Hoogheemraadschap van Rijnland de gelegenheid te bieden hun stem uit te brengen is vanaf 16 maart intensief contact geweest tussen de gemeente en het waterschap.

Bepalend voor de rechtsgeldigheid van de verkiezingen is daarbij de significantie van de verstoring. Helaas is het niet mogelijk met zekerheid vast te stellen hoeveel stemmen zijn 'gemist', omdat:

- Wanneer op een gegeven moment geen stembiljetten voor HHR aanwezig waren is mensen gevraagd te blijven tot er weer biljetten waren, maar het is onbekend hoeveel mensen zijn weggegaan;
- Het is onbekend of en hoeveel mensen zich door berichten op social media zich hebben laten 'afschrikken' en helemaal niet naar een stembureau zijn gegaan;
- Van de mensen die zijn weggegaan is onbekend hoeveel later zijn teruggekeerd;
- Van de mensen die zijn weggegaan is onbekend hoeveel op een ander stembureau alsnog hebben gestemd;
- Van de mensen die niet hebben kunnen stemmen is onbekend of zij van plan waren een geldige stem uit te brengen.

Samen met het waterschap is met drie verschillende benaderingen een inschatting gemaakt van het aantal 'verloren stemmen'.

- *Percentage stemmers dat naast een stem voor de Provinciale Statenverkiezingen ook een stem voor een waterschap hebben uitgebracht.*
Met deze methode is berekend dat wanneer 96% van de kiezers hebben deelgenomen aan de Provinciale Statenverkiezingen ook hun stem voor een waterschap hadden willen uitbrengen in Nieuwkoop 67 stemmen zijn 'gemist'. Landelijk lag het percentage onder de 93%.
- *Verhouding tussen de stembureaus in de gemeente.*
Het percentage stemmers dat in Nieuwkoop naast een stem voor de Provincie ook een stem voor het waterschap hebben uitgebracht lag voor de stembureaus waar uiteindelijk geen stembiljetten zijn aangevuld gemiddeld op 95,5%. Wanneer dit percentage wordt gehanteerd voor de stembureaus waar uiteindelijk de stembiljetten niet zijn aangevuld, zijn 167 stemmen gemist. Daarentegen is op drie stembureaus het percentage 100% of meer. Dit kunnen dus stemmers zijn die elders niet hebben kunnen stemmen.
- *Het aantal ingediende klachten.*
Bij het waterschap zijn 28 formele, individuele, klachten binnengekomen. Het waterschap hanteert hierbij het uitgangspunt van 25% klachten. Dus 1 op de 4 mensen die niet hebben kunnen stemmen meldt dit formeel. Volgens deze berekening zijn er dus 112 stemmen 'gemist'.

Bij alle drie benaderingen ligt het theoretisch berekend aantal 'gemiste stemmen' onder de 200.

Daarnaast heeft het waterschap berekend dat, om een wijziging in de verkiezingsuitslag te krijgen er minimaal 4000 stemmen extra op één lijst/persoon zouden moeten zijn uitgebracht.

Op basis van deze berekeningen heeft het Centraal Stembureau van het Hoogheemraadschap van Rijnland geoordeeld dat de 'ongeregeldheid' in Nieuwkoop niet significant was voor de uitslag van de verkiezingen. Op vrijdag 23 maart 2023 heeft het Centraal Stembureau van het Hoogheemraadschap van Rijnland de verkiezingsuitslag vastgesteld, welke is bekrachtigd door de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Rijnland op maandag 27 maart 2023.

Analyses en bevindingen

Opkomst bij de verkiezingen in 2023

In 2023 was de opkomst bij de verkiezingen voor de waterschappen 59,57%. In 2019 was de opkomst 54,2%. De opkomst was dus 5,3% hoger. Er zijn ook meer stemgerechtigden. We kunnen vaststellen dat indien de 3100 stembiljetten wel besteld waren er ondanks de hogere opkomst er geen probleem was opgetreden.

Vorbereiding

Wat is goed gegaan bij de voorbereiding en waar is het echt fout gegaan en waar is het niet echt fout gegaan maar zien we wel mogelijkheden voor verbetering.

Tijdens de voorbereiding zijn er momenten waarop een nog betere afstemming nodig is.

Bestellen stembiljetten

- Hoewel de werkwijze (kijken naar de vorige opkomst) gebruikelijk is, heeft het weglaten van informatie in de verwerking in 2019 doorgewerkt in de berekening. Dit lijkt een eenmalige omissie. Het is geen omissie die vaker is voorgekomen.
- Het berekenen van het aantal te bestellen stembiljetten vindt eenmalig plaats en er vindt geen onafhankelijke tweede berekening/controle op de berekening plaats. In deze situatie had overigens een tweede berekening waarschijnlijk niet tot een andere uitkomst geleid.
- Het was in december 2022 (moment van bestellen) niet te voorspellen dat de opkomst voor de gecombineerde verkiezingen Provinciale Staten - Waterschappen zowel landelijk als lokaal meer dan 5% hoger zou zijn dan in 2019.
- Bij het berekenen van het aantal te bestellen stembiljetten is in de onderhavige situatie een fout ontstaan, omdat twee administratieve fouten veroorzaakten dat achteraf gezien te weinig stembiljetten zijn besteld.

15 maart

Verloop van gebeurtenissen

Op alle stembureaus was het mogelijk een stem uit te brengen (het stemmen in een willekeurig stembureau). Het betekent dat we in de regel niet weten welk stembureau door zijn stembiljetten heen is en aangevuld moet worden.

Tijdens de verschillende evaluatiegesprekken is gebleken dat noch van het Team verkiezingen, noch na de individuele stembureau precies te achterhalen valt wat op welk moment is gebeurd. De volgende zaken konden niet exact worden weergegeven:

- Hoe laat werden dreigende tekorten gesignaleerd (en gemeld);
- Hoe laat waren geen stembiljetten beschikbaar;
- Welk protocol is toen gevolgd;
- Hoe laat zijn nieuwe/ aanvullende stembiljetten geleverd.

Wel kan worden vastgesteld (zie beschrijving bij 15 maart hierboven) dat direct is gehandeld om het gesignaleerde tekort aan stembiljetten op te heffen. In totaal zijn nog

1500 extra stembiljetten beschikbaar gekomen. Het probleem dat op één stembureau stembiljetten sneller opraken, wordt met een vaste werkwijze (protocol) opgevangen. Er worden dan extra stembiljetten die centraal nog in reserve zijn aangeleverd. Voor deze situatie (in totaal onvoldoende stembiljetten beschikbaar) was echter geen vast protocol. Dit is ook nog nooit voorgekomen. Er werd zo snel als mogelijk ingezet op het verkrijgen van extra stembiljetten.

Het hele Team verkiezingen heeft bijgedragen aan het ophalen en distribueren van de stembiljetten bij de stembureaus die tekortkwamen. Het aantal personen dat ingezet is acht. Dit is doorgegaan totdat het laatste stembureau de biljetten gekregen heeft. Direct na een (telefonische) melding van dreigende tekort is actie ondernomen.

Escalatie procedure

Het was op gegeven moment duidelijk dat er een tekort was aan stembiljetten voor HHR. Bij het constateren van het probleem is er eerst gezorgd voor een oplossingsrichting namelijk het bijbestellen, herverdelen van de stembiljetten en het ophalen bij omliggende gemeenten. Er is geëscaleerd naar de projectleider en binnen de mogelijkheden is voorzien in extra stembiljetten en daarmee het doel bereikt met dank aan alle betrokkenen voor hun extra inzet. De procedure zal verder aangescherpt worden door op een eerder tijdstip ook de burgemeester in kennis te stellen. Door de hectiek van het moment is de burgemeester niet eerder in kennis gesteld.

Communicatie

Uit de terugkoppeling van verschillende stembureaus is gebleken dat de communicatie tussen de stembureaus en het Team verkiezingen niet altijd voorspoedig is verlopen. Met name de instructies naar aanleiding van een (dreigend) tekort aan stembiljetten zijn bij verschillende stembureaus onvoldoende doorgekomen.

Dit had verschillende oorzaken:

- De Stembureau-App haperde op verschillende momenten;
- Het Team verkiezingen had niet één punt waarmee gebeld kon worden;
- Telefonische meldingen aan het Team verkiezingen zijn niet altijd even goed gelogd. Daarmee is ook de opvolging/het advies niet (altijd) geregistreerd;
- Telefonische instructies aan de stembureaus zijn op die bureaus niet altijd gelogd en nooit traceerbaar bevestigd.

De communicatie tussen het Team verkiezingen en de verschillende stembureaus dient verbeterd te worden.

Afronding

De kern is: Er zijn achteraf gezien te weinig stembiljetten voor waterschap Rijnland besteld.

Dit komt door:

1. De te laag berekende opkomst in 2019;
2. Onjuist gehanteerd aantal stemgerechtigden van Rijnland in 2023, waarover de opslag van 15% is berekend (zie hierboven).

Het effect werd versterkt door de onverwacht hoge opkomst. In december 2022 was er geen indicatie dat de opkomst sterk zou afwijken van 2019. Ook bij een reguliere opkomst was er een klein tekort geweest met 11.150 stembiljetten, doch het aantal was met de bijbestelling op de verkiezingsdag voldoende geweest. Indien 14.250 stembiljetten waren besteld was het aantal voldoende geweest.

Welke conclusies trekken we over het tellen en de verantwoording naar de centrale stembureaus.

Het blijft een feit dat het tellen van de stemmen na sluiting van de stembureaus lang duurt. Hiermee blijft het risico op fouten maken groot.

We moeten verder vaststellen dat er in de afgelopen jaren nooit iets fout is gegaan bij de huidige manier van werken, namelijk de definitieve telling op de volgende dag door een gemeentelijk stembureau te laten doen.

Aanbevelingen

Genummerde lijst van concrete aanbevelingen

1. Kies voor het bestellen van stembiljetten voor een extra 20% ten opzichte van de laatste verkiezingen (per soort verkiezing) met uiteraard een maximum van 100% (bij landelijke verkiezingen). Hierdoor ontstaat een veilige marge, omdat ruim 4 maanden voor de verkiezingen niet is te voorzien hoe hoog de opkomst zal zijn.
2. Maak 2 weken voor de verkiezingen nog eens een inschatting en bepaal of op dat moment al extra stembiljetten moeten worden besteld.
3. Laat het berekenen van het aantal stembiljetten door minimaal twee personen, onafhankelijk van elkaar, uitvoeren (het 'vier ogen' principe).
4. Hanteer één centraal punt en/of telefoonnummer waar meldingen en vragen van stembureaus binnenkomen en log deze.
5. Voorzie in een rondrijdende auto met een voorraad stemmaterialen. Op deze wijze kunnen dreigende tekorten snel worden aangevuld zonder deze eerst ergens op te moeten halen.
6. Log de opvolging van binnengekomen meldingen en meldt dit weer terug aan de stembureaus (en log ook dat weer)
7. Laat stembureaus het volgen van instructies van het Team verkiezingen bevestigen aan het Team verkiezingen.
8. Log alle centraal (telefonische) 'constateringen' per stembureau op tijd.
9. Log alle acties van het Team verkiezingen op tijd.
10. Biedt ook shiftdiensten aan de voorzitters.
11. De projectleider rapporteert op vaste tijdstippen (ieder uur) aan de burgemeester over de voortgang van de verkiezingen.
12. Aanbeveling is dat de burgemeester zich aansluit bij de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Nederlands Genootschap van Burgemeesters (NGB) die gezamenlijk de Tweede Kamer vragen af te zien van nog meer maatregelen rond de verkiezingen waardoor een onveilig en onzorgvuldig stemproces ontstaat en dat zij oog blijven houden voor de uitvoering.
13. Zodra de mogelijkheid zich aanbiedt, aansluiten bij elektronisch stemmen.